

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

EKONOMIKOS
IR INOVACIJŲ
MINISTERIJA

VISIONARY
ANALYTICS

2014–2020 M. EUROPOS SĄJUNGOS FONDŲ INVESTICIJŲ VEIKSMŲ PROGRAMOS 1 PRIORITETO „MOKSLINIŲ TYRIMŲ, EKSPERIMENTINĖS PLĖTROS IR INOVACIJŲ SKATINIMAS“ POVEIKIO VERTINIMO PASLAUGOS

Galutinės vertinimo
ataskaitos santrauka

Vilnius

2019-08-12

Vertinimo tikslas ir uždaviniai

Vertinimas parengtas įgyvendinant 2018 m. lapkričio 19 d. sutartį Nr. 8-194 tarp Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos ir UAB „Visionary Analytics“ dėl 2014–2020 m. Europos sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 1 prioriteto „Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų skatinimas“ poveikio vertinimo paslaugų.

Vertinimo tikslas – įvertinti Veiksmų programos (toliau VP) 1 prioriteto Ekonomikos ir inovacijų ministerijos (toliau EIMIN) priemonių poveikį siekiant pasiruošti naujam 2021–2027 m. finansavimo laikotarpiui. Siekiant šio tikslo, iškelti keturi **uždaviniai**:

- Įvertinti VP 1.2.1 konkretaus uždavinio indėlį į sumaniosios specializacijos ir „Europa 2020“ strategijas.
- Įvertinti VP 1 prioriteto EIMIN priemonių poveikį Veiksmų programos 1 prioriteto 1.2.1 konkrečiame uždavinyje nustatytiems pokyčiams.
- Pateikti įžvalgas ir rekomendacijas dėl šio laikotarpio lėšų rezervo panaudojimo tobulinimo ir investicijų poveikio VP specifinių uždavinių pokyčių pasiekimui.
- Pateikti įžvalgas ir rekomendacijas siekiant pasiruošti naujam 2021–2027 m. finansavimo laikotarpiui.

Metodika

Duomenų rinkimo metodai
Duomenų gavyba (angl. web scraping) – automatizuotai surinkti dideli duomenų kiekiai iš internetinių puslapių. Surinkti duomenys apie paraiškas teikusią įmonių EVRK kodus, amžių, darbuotojų skaičių, apyvartą, statusą, miestą ir pan.
Atliktos keturios apklausa su paraišką priemonėms teikusiais subjektais. Iš viso išsiųsti 1 103 kvietimai pildyti apklausą, gauti 293 atsakymai (atsakiusių dalis – 27 proc.).
Šaltinių analizė apėmė šias šaltinių grupes: (1) anksčiau Lietuvoje ir Europoje atliktus tyrimus, studijas ir vertinimus; (2) mokslinę literatūrą; (3) ES ir Lietuvos teisės aktus, kitus dokumentus, reglamentuojančius priemonių įgyvendinimą.
Vykdyti šie interviu : (1) žvalgomieji ir gilnamieji interviu; (2) interviu su priemonės administruojančiomis institucijomis; (3) interviu su ekspertais.
Surengta viena fokusuota diskusija su suinteresuotomis šalimis ir viešas vertinimo rezultatų pristatymo renginys .
Statistiniai ir administraciniai duomenys surinkti iš dviejų pagrindinių šaltinių: (1) ES struktūrinės paramos kompiuterinės informacinės valdymo ir priežiūros sistemos (SFMS) ir (2) Lietuvos statistikos departamento ir kitų oficialių šaltinių (pvz., „Sodros“ atvirų duomenų bazės).

Duomenų analizės metodai
Kontrafaktinė analizė atliekama priemonės „Intelektas. Bendri mokslo-verslo projektai“ I kvietimui. Kontrafaktinės analizės būdu buvo vertinamas grynasis priemonių poveikis įmonės investicijoms į MTEPI 2018 m., planuojamoms investicijoms į MTEPI 2019 m., MTEP darbuotojų skaičiui 2019 Q2, darbuotojų skaičiui, apyvartai, vidutiniam darbo užmokesčiui, eksporto apimtims.
Teorija grįsto vertinimo metu rekonstruota ir nuosekliai tikrinta vertinimo metu sudaryta kaitos teorija ir jos hipotezės.
Statistinė ir grafinė analizė taikyta siekiant palyginti skirtingas priemones ir tų pačių priemonių dalyvius bei patraukliai pristatyti vertinimo rezultatus.
Ataskaitoje integruota 13 konkrečių gerosios užsienio patirties pavyzdžių , tinkamų taikyti Lietuvoje konkrečioms tikslinių grupių poreikiams patenkinti.
Sąnaudų ir naudos analizė atlikta dviem lygmenimis: (1) sąnaudomis laikant priemonei skirtą viešąjį finansavimą, o nauda laikant priemonių rezultatus matuojančius rodiklius ir (2) sąnaudomis laikant projekto vykdytojų ir įgyvendinančios institucijos bei kitų priemonėje dalyvaujančių institucijų laiko sąnaudas (analizės rezultatai integruoti į keturių priemonių atvejo studijas : „Ikiprekybiniai pirkimai LT“, „Intelektas. Bendri mokslo-verslo projektai“ I ir IV kvietimai analizuojami atskirai, kadangi įvyko pokyčių dalyje priemonės įgyvendinimo etapu) ir „InoConnect“).
Priemonių lyginamoji analizė leido palyginti priemones tarpusavyje. Priemonės lygintos pagal įvairius kriterijus (priemonių papildomumo, rezultatų ir poveikio, kaštų ir naudos ir pan.).

Apribojimai

- Per trumpas laikas poveikiui pasireikšti.
- 13 iš 15 vertinamų priemonių nebuvo galima taikyti grynojo poveikio vertinimo metodu.
- Ne visos priemonės apskritai turi pasibaigusius projektų (pvz., „Inostartas“, „Intelektas LT-2“, „Smart FDI“, „Inoklaster LT“) – todėl, kontrafaktiniame poveikio vertinime analizuojama tik priemonė „Intelektas. Bendri mokslo-verslo projektai“.
- Mažas analizės objektų skaičius mažina grynojo poveikio vertinimo rezultatų patikimumą.
- Neįmanoma gauti kai kurių rodiklių – pvz., 2018 m. apyvartos bus prieinamos tik 2019 m. pab.
- Apklausų duomenys ribotai patikimi - vykdytojai linkę pervertinti projektų poveikį.

PRIEMONĖS IR IŠTEKLIAI

Kurios priemonės labiausiai prisideda prie strategijos „Europa 2020“ tikslų ir geriausiai atitinka poreikius?

- Visas 1.2.1 uždavinys tiesiogiai prisideda prie Strategijos „Europa 2020“ prioriteto „Pažangus augimas“ ir jo nacionalinio tikslo – pasiekti 1,9 proc. BVP investicijas į MTEP nuo 2020 m. Netiesiogiai (ilguoju laikotarpiu) VP 1 prioriteto EIMIN priemonės prisideda ir prie kitų dvejų E2020 prioritetų. Pirma, dalis įgyvendinamų priemonių prisideda prie užimtumo didinimo tikslo. Antra, dauguma priemonių stiprina įmonių investicijas į naujų konkurencingesnių produktų ir paslaugų paiešką ir kūrimą. Tokiu būdu jos stiprina MVĮ konkurencingumą ir prisideda prie „Tvaraus augimo“ prioriteto ir jo iniciatyvos „Globalizacijos erai pritaikyta pramonės politika“.
- Siekiant „Europa 2020“ bei Veiksmų programos tikslų, tinkamiausias ir aktualiausias priemonės yra „Intelektas. Bendri mokslo-verslo projektai“ (ir šios priemonės variacijos), „Inočekiai“ bei „Ikiprekybiniai pirkimai LT“. Visos šios priemonės, nepaisant specifinių problemų, yra paklausios ir gerai vertinamos. Šios priemonės turėtų prisidėti skatinant įmonių investicijas į MTEPI trumpuoju laikotarpiu, tačiau norint užtikrinti ilgalaikį investicijų tvarumą, priemonių rinkinį reikėtų praplėsti kitomis aktualiomis priemonėmis bei užtikrinti mažesnę priemonių tarpusavio fragmentaciją.
- Priemonių, skirtų paskatinti TUI į MTEPI, ilgalaikis tvarumas yra ribotas, o jos savaime nėra pakankamos norint pasiekti gerų rezultatų (pavyzdžiui, investicijas labiausiai riboja kvalifikuotos darbo jėgos stoka). Priemonė „Smart FDI“ kuria didžiausią pridėtinę vertę, kai priemonės „SmartParkas LT“ pridėtinė vertė yra labai ribota. Priemonė „SmartInvest LT“ apima tiesiogines VŠĮ „Investuok Lietuvoje“ funkcijas, todėl reikėtų svarstyti finansavimą biudžeto lėšomis.
- Klasterizacijos bei tinklaveikos skatinimui skirtos priemonės turės ribotą poveikį dėl savo specifikos. Klasterizacijai skirta priemonė „Inoklaster LT“ yra tik iš dalies tinkama, nes jai trūksta tęstinumo, priemonė orientuojasi į stiprius klasterius, kurių Lietuvoje nėra itin daug. Priemonė „InoConnect“ yra paklausė ir gerai vertinama, tačiau norint pasiekti geresnių tinklaveikos rezultatų, reikėtų plėsti priemonės lėšomis finansuojamų renginių tipus (žr. rekomendacijas skyriuje „Priemonių rezultatai ir poveikis“).

Prie kurių Sumanios specializacijos krypčių įgyvendinimo ir kiek prisidėjo EIMIN priemonės?

- Visose šešiose sumanios specializacijos kryptyse didžiausias finansavimas skirtas pagal priemonę „Intelektas. Bendri mokslo-verslo projektai“ – šios priemonės investicijų skaičius (96,3 mln. Eur) yra didesnis negu visų likusių EIMIN priemonių skirtų lėšų suma (52 mln. Eur).
- Priemonių lėšos tarp krypčių yra paskirstytos netolygiai – krypčiai „Sveikatos technologijos ir biotechnologijos“ skirta 36,2 mln. Eur, kai „Įtrauki ir kūrybinga visuomenė“ – 6,2 mln. Eur.
- Sudėtinga įvertinti priemonių įtaką sumanios specializacijos krypčių rezultatams, kadangi neįmanoma izoliuoti priemonių poveikio nuo kitų veiksmų. Taip pat, daugumos rezultatų rodiklių reikšmės nėra galutinės.

Finansavimo pakankamumas tikslams pasiekti. Kokie aktualūs poreikiai nepakankamai atliepti?

Nors priemonių finansavimo dydis ir intensyvumas daugeliu atvejų pakankamas ar net viršija paklausą, identifikuojami šie šiuo metu nefinansuojami poreikiai:

- Ateityje vienas pagrindinių iššūkių bus naujų ir aukštą pridėtinę vertę kuriančių įmonių skaičiaus ir jų MTEPI investicijų didinimas. Startuoliams skirtos priemonės „Inostartas“ patrauklumas buvo labai ribotas dėl finansavimo būdo bei tikslinės grupės specifikos. Norint paskatinti ūkio posūkį link aukštos pridėtinės vertės produktų ar paslaugų, reikėtų daugiau dėmesio skirti startuolių mentorystės programoms bei ankstyvos stadijos startuolių akseleravimo ir inkubavimo veikloms. Aktualus ir platesnis finansinių instrumentų taikymas arba hibridinės priemonės, nes startuolių finansavimas subsidijomis turi apribojimus (jaunos įmonės netenka impulsu išvystyti rinkai patrauklų produktą, trūksta idėjos vystymo ir mentorystės, finansuojamos negyvybingos idėjos). Platesnis finansinių priemonių taikymas leistų mažinti priklausomybę nuo ES fondų. Tai užtikrintų finansavimo tvarumą per grįžtančias ir reinvestuojamas lėšas, leistų subsidijas skirti tik didžiausia rizika pasižyminčioms įmonėms, sumažintų administracinę našumą.
- Inovacijų paklausos skatinimas galėtų būti labiau sistemiškas nei tik viena ikiprekybinių pirkimų priemonė.
- Išlieka keli sisteminiai iššūkiai. Vienas jų – kokybiškų MTEPI projektų idėjų stoka. Projektų srauto fasilitavimui svarbus rezultatyvus priemonės „Inogeb LT“ įgyvendinimas. Inovacijų paramos paslaugos šiuo metu neišpildo savo potencialo. Pasigendama nuoseklaus požiūrio į verslo absorbcinių gebėjimų vystymą, trūksta aiškios, bendros ir kvalifikuotos inovacijų paramos sistemos. Dabartiniai priemonės „Inogeb LT“ vykdomi projektai yra menkai susiję tarpusavyje, jų veiklos fragmentiškos, o įmonėms suteikiamos inovacijų fasilitavimo paslaugos sudaro mažą visų paramos paslaugų dalį. Todėl priemonių įgyvendinimo sėkmė priklausys nuo inovacijų politikos įgyvendinimo sistemos (ypač – „minkštosios“ inovacijų paramos ekosistemos) tolesnės plėtros, siejant ją su įgyvendinama Inovacijų reforma, MTEP reglamentavimu, interpretavimu ir kt.

Rekomendacijos:

- Suformuoti aiškią ir bendrą inovacijų paramos sistemą, kuri leistų nuosekliai vystyti įmonių absorbcinius gebėjimus visos Lietuvos mastu.
- Rekomenduojama išteklius koncentruoti ne tik į formalią pagalbą užpildant paraiškas, o į įmonių MTEPI idėjų vystymą. Svarbu įmones nukreipti į verslo angelų tinklus, akceleratorius, arba pakviesti inovacijų ir technologijų diegimo patirties turinčius ekspertus iš užsienio valstybių. Startuolių inkubavimo, akseleravimo ir mentorystės veiklas taip pat svarstyti perleisti mokslo ir technologijų parkams arba priešankstyvosios stadijos (akseleravimo) ar rizikos kapitalo fondams. Prie startuolių inkubavimo veiklų taip pat galėtų prisidėti ir klasteriai (pvz., sudarant sąlygas naudotis bendra infrastruktūra).
- Klasterių brandą skatinančias iniciatyvas visiškai ar iš dalies keisti tarptautinėmis mokymo programomis. Kitos ES narės turi sukūrusios nemažai gerai veikiančių mokymo programų klasterių koordinatoriams, kurios būtų naudingos Lietuvoje veikiančioms klasteriams. Taip pat būtų galima klasterių brandos skatinimo iniciatyvas įgyvendinti kitais būdais, pavyzdžiui, sudarant sąlygas privatiems investuotojams ar konsultantams vykdyti šias veiklas.

Rezultatų ir poveikio rodiklių tinkamumas

1.2.1 uždavinio rodiklių rinkinys tinkamas, pakankamas ir informatyvus. Rezultato rodikliai daugiausia leidžia išmatuoti priemonių pažangą ir uždavinių tikslų įgyvendinimą. Išskiriami tobulintini aspektai – dalis Lietuvai probleminių rodiklių yra matuojami VP rodikliais tik finansavimą gaunančių įmonių, o ne visų Lietuvos įmonių lygiu, pvz., MTEP darbuotojų versle skaičius, patentavimo rodikliai.

PRIEMONIŲ EFEKTYVUMAS

Priemonių dydis, veiklų skaičius, finansavimo forma

Subsidijos

Nors didelės vertės subsidijų administravimas santykinai efektyvesnis nei mažos vertės subsidijų (kur projekto išlaidos skaičiuojamas pagal fiksuotus dydžius), jos nebūtinai sukuria santykinai daugiau produktų ir rezultatų nei mažos vertės subsidijos. Taigi, mažos vertės subsidijos yra pakankamai efektyvios ir jų atsakyti nesiūloma.

Priemonės „Iki prekybiniai pirkimai LT“ administravimas nėra išskirtinai brangesnis lyginant su kitomis didelės vertės subsidijų priemonėmis. Kita vertus, ne visos sąnaudos buvo įtrauktos. Didžiausia priemonės problema, kad jos įgyvendinimo procesas nuo paraiškos pateikimo MITA iki projekto pradžios yra itin ilgas (apie 7 mėn.). Taip yra, nes skirtingos paraiškos teikiamos tris kartus, trims skirtingoms institucijoms. Siūloma tobulinti priemonės įgyvendinimo procesą.

Finansinės priemonės

Rizikos kapitalo priemonės yra patrauklios dėl lėšų grįžtamumo, taip pat dėl to, kad kartu su finansavimu įmonėms teikiamos mentorystės paslaugos, kurios taip pat gerokai prisideda prie įmonės konkurencingumo. Vis dėlto jos nėra tinkamos visoms įmonėms. Labiausiai rizikos kapitalo priemonės tinka startuoliams, kuriems ypač svarbi mentorystė. Galima svarstyti finansinių instrumentų taikymą ir brandžių inovatorių projektams, ypač įrangos įsigijimui.

Lengvatinės paskolos ir grąžinamos subsidijos nevertinamos kaip patrauklios alternatyvos. Lengvatinių paskolų atveju, abejotina, ar bankai bus linkę finansuoti aukštos rizikos MTEPI veiklos projektus. Grąžinamos subsidijos yra rizikingos dėl tos pačios priežasties, be to, jų patrauklumą mažina didelė administracinė našta. Svarstyta derinti lengvatines paskolas su subsidijomis, tokias galimybes turėtų suteikti galimybę 2021–2027 m. taikyti hibridines priemones.

1 prioriteto lėšomis finansuojamų priemonių grupės ir jų efektyvumas

		Priemonės	Numatytas ES fondų finansavimas	Didžiausia finansuojama suma	Kiek įgyvendinančiosioms institucijoms kainuoja administruoti 1 Eur skirto finansavimo	Kiek projektų vykdytojams kainuoja projekto administravimas
SUBSIDIJOS	Mažos vertės subsidijos, įgyvendinama fiksuotų kaštų principu	InoStartas Inopatentas Inovaciniai čekiai Inočekiai InoConnect	15,02 mln. Eur	5,6–76,25 tūkst. Eur	0,1 Eur	897,98 Eur vienai paraiškai (iš jų 67,88 Eur sumokama konsultantams)
	Vidutinės vertės subsidijos	Inoklaster LT	23,71 mln. Eur	100–200 tūkst. Eur	n. d.	n. d.
	Didelės vertės subsidijos	Intelektas. Bendri mokslo-verslo projektai Smartinvest LT+ Smart FDI Smartparkas LT Intelektas LT-2	218,18 mln. Eur	500 tūkst. – 10 mln. Eur	0,008–0,018 Eur	10 005,42 – 12 584,61 Eur paraiškai (iš jų 7 018,18 – 7 819,55 sumokama konsultantams)
		Iki prekybiniai pirkimai LT	15,67 mln. Eur	2 mln. Eur	0,004 Eur	2 793,05 Eur
FINANSINĖS PRIEMONĖS	Didelės vertės finansinės priemonės	Rizikos kapitalo fondų priemonės (Ankstyvosios stadijos ir plėtros fondas II, Ko-investicinis fondas II, Ko-investicinis fondas MTEPI)	24,56 mln. Eur	nuo 0,25 iki 2 mln. Eur + nefinansinė nauda (mentorystė)	0,01 Eur	n. d.

Šaltinis: sudaryta „Visionary Analytics“, 2019.

Pastabos: žalia spalva žymi efektyviausias priemones, geltona – vidutinio efektyvumo priemones, rausva – mažiausiai efektyvias priemones, pilka – nepakanka duomenų įvertinti priemonių efektyvumo. Priemonės, apie kurias buvo skaičiuojamos sąnaudos, paryškintos.

Priemonių įgyvendinimo proceso tobulinimo galimybės

- Trūksta **sinergijų** tarp skirtingų priemonių. Trūksta kompleksinių priemonių, sujungiančių skirtingas MTEPI veiklas ir konsultacijas, mentorystę. Nepatyrusiems inovatoriams reikalinga nuolatinė mentorystė, kaip vystyti savo idėją, kokiomis priemonėmis kokiame etape galima pasinaudoti ir pan., reikalingas dėmesys įmonių transformacijai. Šiuo metu visa tai nėra daroma nuosekliai.

Rekomendacija: įgyvendinti priemones etapais – sėkmingai įgyvendinus vieną etapą, kitam etapui būtų teikiama tik supaprastinta paraiška, iš naujo nebebūtų vertinamas idėjos potencialas ir atitikimas MTEPI, taip palydint įmonę iki galutinio produkto komercinimo.

- Nors faktiškai informacija pateikiama agentūrų puslapiuose bei esinvesticijos.lt, vyksta seminarai, mokymai apie priemones, klausimų-atsakymų sesijos, konsultacijos, įmonės (ypač pirmą kartą teikiančios paraišką) vis tiek nurodo **aiškumo trūkumą**, pasigendama visos aktualios informacijos vienoje vietoje, sėkmingų projektų pavyzdžių, galimybės konsultuotis su specialistais ar dalyvauti seminaruose / mokymuose dar paraiškos teikimo laikotarpyje.

Rekomendacija: reikalinga verslui patogī ir patraukli inovacijų politikos priemonių pristatymo forma pagal verslo brandą ir vystymo etapą. Sprendžiant šią problemą „KURK Lietuvai“ (MITA) inicijuoja platformos „Inofinansavimas“ sukūrimą.

- **Mažesnė administracinė našta.** Paraiškų teikimo reikalavimai yra sudėtingi, projekto įgyvendinimo sąlygos dalies pareiškėjų laikomos nelanksčiomis, todėl įmonės patiria daug kaštų samdydamos konsultantus.

Rekomendacija: projektų idėjas ir jų tinkamumą bei potencialą (pvz., priemonėse „Intelektas. Bendri mokslo-verslo projektai“, „Iki prekybiniai pirkimai LT“, startuolių priemonėse) teikti ne tik raštu paraiškose, o ir pristatyti žodžiu mentorių grupėms (žr. iliustraciją dešinėje).

- Priemonės „Iki prekybiniai pirkimai LT“ paraiškų dėl projektų **įtraukimo į Valstybės projektų sąrašą etapus** laikomas pertekliniu, projektų vertinimas laikomas neaiškiu dėl pačios institucijos vidinės tvarkos ir kriterijų trūkumų.

Rekomendacija: atsisakyti paraiškų dėl projektų įtraukimo į Valstybės projektų sąrašą etapo, pakeičiant projektų atrankos būdą iš Valstybės projektų planavimo į tęstinę projektų atranką. Sprendžiant perkančioms organizacijoms ir pirkimams dalyviams kylančias teisinės kliūtis, tikslinga paskirti už teisinius aspektus atsakingus asmenis.

- „Smart FDI“ priemonės atveju, investuotojai bendradarbiauja su „Investuok Lietuvoje“ atstovais anglų kalba, todėl vėliau nustemba, kai **privalo pateikti lietuviškus dokumentus** bei pasirašyti lietuviškas sutartis.

Rekomendacija: leisti užsienio investuotojams pasirašyti dvikalbes sutartis bei teikti dokumentus anglų kalba (nereikalaujant vertimų, kurie papildomai kainuoja).

Verslo bendradarbiavimo su mokslo ir studijų institucijomis iššūkiai įgyvendinant priemones

Nors bendradarbiavimo su mokslo institucijomis nesklandumus kaip svarbų projektams neigiamą įtaką darantį veiksnį išskyrė tik nedidelė dalis apklausos respondentų (21 proc.), trys svarbiausi bendradarbiavimui kylantys sisteminiai iššūkiai yra šie:

- motyvacijos dirbti su verslu, tai yra pateikti verslui reikalingus rezultatus, o ne publikacijas, stoka;
- patogiai ir vienoje vietoje prieinamos informacijos apie mokslo institucijų teikiamas paslaugas trūkumas;
- efektyviai veikiančios technologijų perdavimo sistemos stoka ir ilgas sprendimų priėmimo laikas MSI.

Iliustracija: Idėjų pristatymas žodžiu

„Horizontas 2020“ programos MVĮ instrumento (EIC Accelerator / SME Instrument) tikslas yra palaikyti rizikingas didelį potencialą turinčias MVĮ siekiant sukurti naujus novatoriškus produktus ir paslaugas, galinčias prisidėti prie ekonominio augimo. Programa yra vykdoma Europos mastu ir siūlo finansinę pagalbą (iki 2,5 mln. eurų), mentorystę ir verslo akseleratoriaus paslaugas mažoms ir vidutinėms įmonėms. 2018 metais atrankos į programą tvarka buvo atnaujinta ir yra sudaryta iš dviejų dalių:

- Raštinis pasiūlymas (administracinė dalis, pasiūlymo aprašymas (iki 30 puslapių) ir kompanijos aprašymas).
- Interviu Briuselyje: kvietimas išsiunčiamas likus savaitei iki interviu, kuriame gali dalyvauti nuo vieno iki trijų kompanijos atstovų (rekomenduojama generaliniam direktoriui ar kitam aukštas pozicijas įmonėje užimančiam asmeniui). Interviu metu turi būti pristatytas raštinis projekto pasiūlymas (angl. *pitch*), kuriame aprašytas kompanijos tikslas ir misija, vartotojų problema, kurią jų produktas ar paslauga išspręstų, nauda, kurią vartotojas gautų iš šio produkto, rinkos ir rizikos analizė, verslo modelio aprašymas, marketingo strategija, finansinė projekcija ir įmonės komandos pristatymas. Interviu vyksta 30 minučių ir yra vertinamas komisijos (angl. *jury*), sudarytos iš profesionalių investuotojų ir verslininkų, kurie sprendimą priima pasitarę su specialistų grupe (angl. *panel*).

Šiuo atrankos būdu siekiama padidinti įmonių vadovų įsitraukimą ir konsultantų svarbos mažinimą paraiškų teikimo procese.

PRIEMONIŲ REZULTATAI IR POVEIKIS

Remiantis Europos inovacijų švieslente (2018), nuo 2010 m. iki 2017 m. Lietuva pagerino inovacijų sistemos rezultatus apie 20 proc., tačiau vis dar yra 20-oje vietoje ES.

Verslo investicijos į MTEP, tenkančios vienam gyventojui, yra gerokai mažesnės nei ES vidurkis. 2017 m. šios išlaidos siekė 47,1 Eur, kai Europos vidurkis buvo 409 Eur. Tikėtina, kad nacionalinis tikslas (60,7 Eur gyventojui) nebus pasiektas iki 2023 m. Siekiant proveržio šioje srityje vien ES investicijų nepakanka.

Bendradarbiavimo rodiklio reikšmė smarkiai viršyta. Inovatyvių įmonių, bendradarbiaujančių su partneriais, dalis nuo visų su inovacijomis susijusių įmonių, 2016 m. siekė 17,9 proc., kai ES vidurkis – 12,8 proc. Svarstyti didinti siektiną rodiklio reikšmę, arba keisti į kitą rodiklį, pvz., matuojantį bendradarbiavimą tik su MSI.

Šiuo metu statistiškai reikšmingų poveikio įrodymų nebuvo rasta. Nors kol kas trūksta poveikio įrodymų dėl ribotos 1.2.1 uždavinio pažangos, turimi duomenys leidžia tikėtis toliau išvardintų pokyčių.

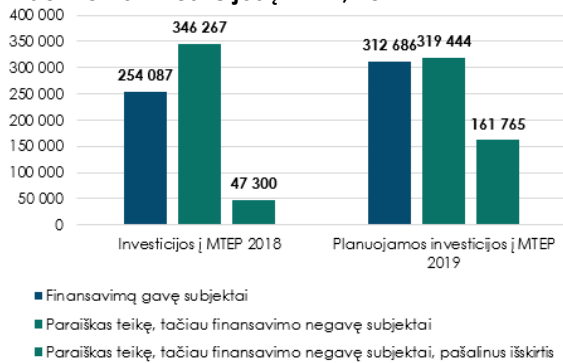
Verslo investicijų į MTEPI skatinimas

Skirta 199 mln. €

Intelektas. Bendri mokslo-verslo projektai; Intelektas LT-2; Inočekiai LT; Inovaciniai čekiai; Inostartas; Technoinvestas

- Yra trumpalaikis poveikis mokslo-verslo bendradarbiavimui, tačiau patikimų įrodymų apie grynąjį priemonių poveikį tvariam (tęstiniam) bendradarbiavimui nėra. Vis dėlto yra prielaidos tokiam poveikiui pasireikšti ateityje.
- Apklausos duomenimis, tinkamiausios paskatos mokslo-verslo bendradarbiavimui yra užsakomieji MTEPI ir dalinis finansavimas bendriems MTEPI projektams.
- Remiantis konfraktinio poveikio vertinimo rezultatais, priemonė „Intelektas. Bendri mokslo-verslo projektai“ neturėjo statistiškai reikšmingo grynojo poveikio įmonių investicijų į MTEPI apimtims, tačiau prielaidos tokiam poveikiui yra (finansavimą gavusiose įmonėse dirbo vidutiniškai 4,9 MTEP darbuotojais daugiau nei jo negavusiose įmonėse). Kitiems įmonių konkurencingumo rodikliams statistiškai reikšmingo poveikio taip pat nebuvo rasta.

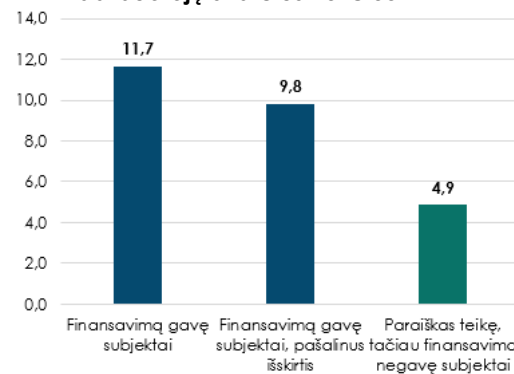
Priemonės „Intelektas. Bendri mokslo-verslo projektai“ pirmojo kvietimo projekto vykdytojų ir pareiškėjų vidutinės investicijos į MTEP, Eur

Šaltinis: „Visionary Analytics“ atlikta apklausa, 2019 m. vasario – kovo mėn.

Pastabos: N (finansavimą gavę) – 17 (2018 m.), 15 (2019 m.); N (finansavimo negavę) – 21, įskaitant 1 išskirtį (2018 m.), 18, įskaitant vieną išskirtį (2019 m.).

Priemonės „Intelektas. Bendri mokslo-verslo projektai“ pirmojo kvietimo projektų vykdytojų ir pareiškėjų vidutinis MTEP darbuotojų skaičius 2018 03

Šaltinis: „Visionary Analytics“ atlikta apklausa, 2019 m. vasario – kovo mėn.
Pastabos: N (finansavimą gavę) – 26, įskaitant 1 išskirtį; N (finansavimo negavę) – 32.

Tiesioginių užsienio investicijų į MTEPI skatinimas

Skirta 62 mln. €

SmartInvest LT, SmartInvest LT+, Smart FDI, SmartParkas LT

- TUI į MTEPI skatinančios priemonės poveikis vertinimo laikotarpiu ribotas. Tvirtų įrodymų dėl priemonės „Smartinvest LT“ pridėtinės vertės nėra. VšĮ „Investuok Lietuvoje“ pastaraisiais metais pasiekė puikių rezultatų. 2018 m. pritraukti 45 TUI projektai, iš kurių 13-oje bus vykdoma MTEPI veikla. Didesnė dalis (9 projektai) MTEPI veiklas vykdys šalia savo pagrindinės veiklos, o likusiems (4 projektai) MTEP veikla bus pagrindinė. Kita vertus, minėtų rezultatų tikėtina būtų pasiekta ir neįgyvendinant SF priemonių.
- Dar anksti spręsti dėl priemonių „Smart FDI“ ir „Smartinvest LT+“ poveikio skatinant TUI į MTEPI (finansavimą gavo 10 įmonių, 1 projektas baigtas). Ateityje, tikėtina, kad poveikis bus ribotas dėl priemonės įgyvendinimo trūkumų.
- Priemonė „Smartparkas LT“ kol kas neatnešė lauktų rezultatų: pramonės parkai ir LEZ kol kas nepritraukė nei vienos į MTEPI orientuotos įmonės, tačiau nei vienas projektas dar nėra pasibaigęs (SFMS duomenys iki 2019 02 28). Įgyvendinamuose projektuose planuojama pritraukti 6 į MTEPI orientuotas įmones.

Klasterizacijos ir tinklaveikos skatinimas

Skirta 25 mln. €

Inoklaster LT, InoConnect LT

- Tikimybė, kad bus gerokai paskatintos tarptautinės partnerystės, nėra didelė, nes tarptautiškumui skirtų priemonių bendras „svoris“ yra menkas. Tinklaveikos skatinimo priemonė „InoConnect“ prisideda prie naujų tarptautinių partnerystių ir dalyvavimo tarptautinėse iniciatyvose, leisdamą dalyvauti EJT veiklose didesne apimtimi arba greičiau (su teigiamais sutiko 70 proc. respondentų).

Rekomendacija: priemonės finansavimo reikalavimuose svarstyti apsiriboti renginių kiekiu, šalių grupe ir įkainiais ir tokiu būdu paraiškose nereikalauti nurodyti konkrečių renginių ir jų datų.

- Įrodymų apie klasterizaciją skatinančių priemonių poveikį vertinimo laikotarpiu nėra, nes nei vienas finansuojamas projektas nėra pasibaigęs.

Rekomendacijos:

- Stiprinti į eksportą orientuotus brandžius MTEPI klasterius, finansuojant bendrų MTEPI strategijų ir produktų kūrimą, prieigos prie užsienio rinkų didinimą, įsitraukimą į tarptautinius klasterius ir vertės grandines (prioritetą skiriant BJR klasteriams, ES remiamiems klasteriams ir strateginėms vertės grandinėms, kitoms tarptautinėms partnerystėms). Rekomenduojami ilgi, kelių metų (bent 5) projektai, įgyvendinami etapais su kiekvienam etapui nustatytais pasiekimais matuojamais rodikliais (siūloma finansuoti subsidijomis ESIF lėšomis).
- Klasteriams skirtas priemonės reikalinga konsoliduoti, sujungti 1.1 ir 1.3 uždavinio veiklas į vieną priemonę.
- Bendras MTEPI veiklas klasteriuose galima skatinti skiriant klasteriams ar jų nariams papildomus balus MTEPI skatinimo priemonėse

Inovacijų paramos paslaugos

Skirta 21 mln. €

Inogeb LT

Remiantis ribotais duomenimis, priemonės „Inogeb LT“ kuriama pridėtinė vertė šiuo metu yra vidutinė.

- Tikimybė gauti finansavimą tarp konsultacijas gavusių ir negavusių įmonių skiriasi nedaug (60 proc. ir 49 proc.).
- 81 proc. įmonių, kurios teikė paraiškas dalyvauti 1 prioriteto priemonėse, nepasinaudojo MITA teikiama pagalba.
- Konsultacijų poveikis beveik nepasiekė regionuose esančių subjektų (aktyviausiai dalyvavo Vilniuje ar Kaune veikiančios įmonės – atitinkamai 51 proc. ir 28 proc.).
- Ankstesnių vertinimų rezultatai rodo, kad konsultacijos neturi statistiškai reikšmingo poveikio konsultuotų įmonių apyvartai ir pelnui.
- 12 klasterių dalyvavo veiklose, skatinančiose klasterių brandą („InoLink“), tačiau nėra pakankamai įrodymų, patvirtinančių, kad inovacijų paramos paslaugos tiesiogiai prisidėjo prie klasterių pasiektų rezultatų.

Inovacijų paklausos skatinimas

Skirta 16 mln. €

Ikiprekybiniai pirkimai LT

Inovacijų paklausą skatinanti priemonė „Ikiprekybiniai pirkimai LT“ turės didelę pridėtinę vertę. Ji prisideda skatinant teigiamus pokyčius viešojo sektoriaus organizacijų veikloje ir inovatyvių produktų paklausą rinkoje.

- Reikšminga dalis apklaustų priemonę įgyvendinančių organizacijų (56 proc.) nebūtų vykdę ikiprekybinio pirkimo savomis lėšomis.
- Daugiau nei pusė apklaustų leidimo vykdyti ikiprekybinį pirkimą negavusių organizacijų (57 proc.) žada pakartotinai kreiptis dėl leidimo trejų metų bėgyje.
- Priemonė leis sukurti arba atnaujinti 15 gaminių, paslaugų ar procesų prototipų, o rinkai planuojama pateikti 7 inovatyvius produktus (SFMIS duomenys 2019 02 28).
- Apklausos ir interviu duomenys rodo, kad priemonė paskatino teigiamus organizacijų elgsenos pokyčius. Tai ypač svarbu, atsižvelgiant į tai, kad viešajame sektoriuje ypač pasigendama inovacijų kultūros.

VERSLO MTEPI SKATINIMO POREIKIAI 2021–2027

Verslo investicijų į MTEPI dalies augimo tikslas nebus pasiektas – verslo investicijų į MTEPI santykis su BVP (0,27 proc.) išlieka penkis kartus žemesnis už ES vidurkį. Aukštųjų technologijų sektoriaus sukuriama vertės dalis ekonomikoje per 7 metus išaugo tik 0,5 proc. Iššūkį sustiprina neigiamos demografinės tendencijos ir kvalifikuotos darbo jėgos stoka. Tokios inkrementinės kaitos nepakanka sparčiai struktūrinei ūkio kaitai užtikrinti – būtinas augimas šuoliais (angl. *leapfrogging*).

Tarptautinėse rinkose veikiančių inovatyvių įmonių ir jų MTEPI investicijų didinimas

Pirma, didžiausia problema atrenkant projektus intervencinėms priemonėms yra **kokybiškų idėjų stoka**. Todėl nauju laikotarpiu dėmesį reikia skirti naujų inovatyvių įmonių pritraukimui bei aktyviam idėjų vystymui pasitelkiant mentorius, verslo angelus ir inovacijų paramos tinklą. Ilguoju laikotarpiu aktualus ir kompleksiškas jaunimo verslumo ir kūrybiškumo ugdymas („minkštosios“ mokymų, talentų konkursų programos, orientuotos į ne miestų savivaldybes, apdovanojimai ir prizai jaunesiems verslininkams, verslumo įgūdžių integravimas į bendrąjį ugdymą ir aukštąjį mokslą).

Rekomendacijos: peržiūrėti verslo agentūrų paslaugų principus, nuo priemonių administravimo pereinant prie aukštos pridėtinės vertės verslo vystymo pagal brandą ir augimo etapus, remiantis Airijos, Suomijos, Estijos pavyzdžiais. Be agentūrų funkcijų peržiūros EIMIN vykdomoje Inovacijų reformoje taip pat aktualūs šie sprendimai:

- Didinti priemonių tarpusavio sąsajas (pvz., palydinti įmones, esančias skirtingose MTEPI veiklos stadijose, iki galutinio produkto komercinimo), kombinuoti ir stambinti priemones, įgyvendinti kompleksines programas. Įmonių vystymo programos suderina skirtingų tipų veiklas (įmonių planų rengimą, konsultacijas, mokymus, visų etapų finansavimo šaltinių paiešką, subsidijas).
- Pradinis darbas su įmonėmis, jų idėjomis ir ilgalaikis įmonių vystymosi planavimas leistų atrinkti didžiausią potencialą turinčias įmones, padėti joms kokybiškai išvystyti idėjas ir parengti reikalingus planus, pritraukti išorės investuotojus.

Antra, didžioji dalis Lietuvos verslo nėra imlūs žinioms, o ūkio transformacija į žiniomis grįstos ir aukštos pridėtinės vertės ekonomiką vyksta pernelyg lėtai. Atsižvelgiant į tai, reikalingos priemonės inovatyvių įmonių MTEPI veikloms, orientuojantis į eksportuojančias įmones ir skatinant aukštesnės pridėtinės vertės produktų ir paslaugų pasiūlą.

Rekomendacijos: užtikrinti finansavimą:

- naujų produktų kūrimui įmonėse įvairiuose MTEPI etapuose, įskaitant ankstyvąją naujai sukurtų produktų bandomąją gamybą ir parengimą rinkai;
- intelektinės nuosavybės kūrimui, apsaugai ir licencijavimui;
- įmonių MTEPI infrastruktūros, ypač skirtos prototipų kūrimui, jų testavimui, demonstravimui, bandomajai gamybai ir parengimui rinkai, kūrimui.

Trečia, prioritetas turi būti skiriamas **aukšto potencialo globaliai veikiančių (angl. *born global*) startuolių ekosistemų vystymui**, startuolių pritraukimui iš viso pasaulio, jų idėjų vystymui ir pateikimui į rinką. Lietuva sėkmingai investavo ESIF lėšas į rizikos kapitalo rinkos sukūrimą ir startuolių ekosistemą. „Startup Lithuania“ duomenimis, 2017 m. Lietuvoje susikūrė 64 nauji startuoliai, o 2018 m. naujų startuolių įsikūrė net 280, tačiau investicijų į tarptautiniu mastu konkurencingus technologinius startuolius vis dar trūksta. Subsidijų priemonės be mentorystės programų (tokios kaip „Inostartas“) nepakankamai atliepia startuolių poreikius.

Rekomendacijos: konkurencingos startuolių sistemos kūrimui reikalinga:

- užtikrinti finansavimo šaltinių prieinamumą (pradinis kapitalas, verslo akceleravimas ir plėtra) inovatyvių idėjų vystymui visuose startuolio plėtros etapuose, ypač vystant finansavimo šaltinių ir mentorystės prieinamumą idėjos vystymo etape;
- užtikrinti gerą rizikos kapitalo fondų kvietimų dizainą, kad startuolis galėtų kreiptis į reikiamus fondus visais vystymosi etapais.

Ketvirta, **inovatyvių įmonių, investuojančių į MTEPI, pritraukimas iš užsienio** yra vienas iš Inovacijų reformos prioritetų. Siūloma orientuotis ne tik į naujus, bet ir į jau Lietuvoje veikiančius investuotojus, siekiant pritraukti tarptautinių įmonių aukštesnės pridėtinės vertės grandinės dalis. Atsižvelgiant į tai, kad didžiųjų įmonių skatinimas ESIF lėšomis nauju laikotarpiu bus negalimas, tai siūloma daryti biudžeto lėšomis.

Rekomendacijos: skatinti aukštos pridėtinės vertės TUI pritraukimą užtikrinant:

- aktyvius TUI skatinimo veiklas (ypač į regionus);
- esamų investuotojų veiklos plėtrą (angl. aftercare);
- investicijas į pramonės parkų ir LEZ pritaikymą investuotojams, sudarant sąlygas finansuoti ir „build to suit“ infrastruktūros projektus (siūloma finansuoti 5 politikos tikslo lėšomis, įgyvendinant integralias teritorijų vystymo programas, inicijuotas savivaldybių ir su jų įsitraukimu į projektų vystymą).

Siekiant inovacijų šuolio būtina stiprinti MVĮ **įsitraukimą į tarptautines vertės grandines**. Tai leistų užtikrinti prieigą prie rinkos, žinių ir technologijų, kurti paskatas modernizuotis, kelti darbuotojų kvalifikaciją, kurti aukštesnės pridėtinės vertės produktus ir darbo vietas.

Rekomendacijos: diegti paskatas (ypač brandiems inovatoriams ir startuoliams) dalyvavimui tarptautinėse iniciatyvose ir ES tiesiogiai valdomose programose:

- finansinės paskatos įmonėms ir mokslo-verslo konsorciumams, viešosioms įstaigoms, gavusioms ES tiesioginių programų finansavimą, pvz., bendra-finansuojant dalį projekto kaštų;
- pagalba įmonėms identifikuojant bei rengiant tarptautines paraiškas ir būriant konsorciumus, apimant viešinimo, lobistines veiklas ir finansines paskatas;
- finansinės paskatos (tęstinis kvietimas) dalyvavimui tarptautiniuose susitikimuose su potencialiais partneriais, apimant „minkštąsias“ konsultacijas, verslo misijas, studijų vizitus, galimybių pristatymą (InoConnect LT priemonės pavyzdžiu);
- skirti nacionalinį / SF finansavimą arba teikti prioritetą EK tiesiogiai valdomų programų kvietimuose aukštą kokybę (vertinimą gavusioms, bet negavusioms finansavimo paraiškoms);
- skatinti tarptautinių verslo akceleratorių (pvz., Europos inovacijų ir technologijų instituto žinių ir inovacijų bendruomenių (angl. KIC), Europos inovacijų tinklo) pritraukimą į Lietuvą, t. y. domėtis tokiomis galimybėmis, informuoti apie jas potencialiai suinteresuotas organizacijas, bendrafinansuoti tokių akceleratorių veiklą;
- integruoti tarptautiškumą į kitas priemones, skatinant (pvz., papildomu vertinimo balu) partnerystes su užsienio partneriais verslo MTEPI skatinimo, klasterių priemonėse.

Mokslo-verslo-valstybės sąveikos ir inovacijų vadyba

Žemą bendradarbiavimo ir mokslo žinių komercinimo lygį lemia dešimtmečiais neišsprendžiamos **sisteminės pasiūlos ir paklausos suderinamumo bei motyvacijos problemos**. Pirma, mokslo ir studijų institucijose stokojama sukuriamų mokslo žinių komercinimo gebėjimų, sukuriama rezultatai yra toli nuo rinkos. Iš kitos pusės, verslo MTEPI paslaugų pirkimai dažnai apsiriboja smulkia problemų sprendimu, gaminių savybių ir (ar) saugos testavimu. Nepritraukus suplanuotų pajamų iš užsakovų ir kitų šaltinių, sukurtoms MTEPI laboratorijoms iškilo ženklų sunkumų išlaikant įrangą, kvalifikuotą personalą ir tyrimų kokybę. Tikslai nebus pasiekti, jei nebus sukurtos paskatos spręsti tyrėjo karjeros patrauklumo, žemos motyvacijos dirbti su verslu, ribotų išteklių ir pajėgumų eksploatuoti sukurtą infrastruktūrą ir vykdyti komercinimą, trūkumus.

Rekomendacijos: kurti paskatas komercinti MTEPI rezultatus valstybės mokslo institucijose per tyrėjų finansavimo ir karjeros kriterijus; bendrą inovacijų vadybos ir tarpininkavimo struktūrą; bendrai verslo ir valstybės finansuojamus mokslo institucijų investicinius fondus, ir kt.

Toliau skatinti bendrus ir verslo užsakomuosius MTEPI, tęsiant esamo laikotarpio priemones („Intelektas LT-2“, „Inočekiai“), tačiau išplečiant priemones „Inočekiai“ galimų pareiškėjų ir partnerių sąrašą (įtraukiant viešojo sektoriaus, socialinio verslo pareiškėjus).

Antra, verslui **trūksta aiškiai prieinamos informacijos apie mokslo ir studijų institucijų teikiamas MTEPI paslaugas**. Trūksta efektyviai veikiančios technologijų perdavimo sistemos, susiduriama su biurokratinėmis kliūtimis MSI. Siekiant tvaraus poveikio, būtina bendra inovacijų vadybos sistema, o ne teikiant paslaugas fragmentiškais projektų pastangomis (konkrečias inovacijų paramos paslaugų rekomendacijas žr. ankstesniame skyriuje).

Rekomendacijos: siekiant sukurti veiksmingą inovacijų vadybos sistemą, valstybė turi:

- užtikrinti sinergijas tarp tematiškai susijusių viešųjų infrastruktūrų, kad jos leistų vystyti idėją iki diegimo į rinką; užtikrinti profesionalią turimos infrastruktūros vadybą, įskaitant viešinimą apie MSI ir klasterių turimą įrangą ir paslaugas, plėtojant iniciatyvų požiūrį į darbą su įmonėmis ir užtikrinant profesionalias technologijų perdavimo paslaugas;
- suformuoti aišką ir bendrą inovacijų paslaugų įmonėms sistemą, kuri leistų nuosekliai vystyti įmonių absorbcinius gebėjimus visos Lietuvos mastu;
- inovacijų vadybos sistemos veiklą derinant su identifiкуotu, verslo MTEPI idėjų vystymo poreikiu, teikti ne tik technologines, bet ir susijusias startuolių mentorystės, idėjų vystymo, komercinimo, akceleravimo paslaugas (pvz., tokias paslaugas gali teikti MTP ir jų koordinuojami verslo angelų tinklai);
- užtikrinti MVĮ ir mokslo tyrimų institucijų inovacijų valdymo gebėjimų stiprinimą.

Inovacijų paklausa ateities rinkoms

Inovacijų paklausos instrumentai sujungia valstybės, verslo ir mokslo pastangas skatinant viešąją-privačią partnerystę sprendžiant socialinius-ekonominius iššūkius, stiprinant MVĮ inovacijų gebėjimus per valstybės užsakymus sumanios specializacijos srityse. Atliktas vertinimas rodo inovatyvių idėjų stoką viešajame sektoriuje, todėl neišnaudojamas viešojo sektoriaus potencialas skatinti inovacijų paklausą ir tapti inovacijų katalizatoriumi.

Rekomendacijos: skatinti inovacijas viešajame sektoriuje finansuojant tokias priemones:

- ikiprekybinius pirkimus;
- mokslo-verslo-valstybės sąveikas įgyvendinant sumanios specializacijos prioritetus ir sprendžiant Lietuvos ateičiai svarbius socialinius-ekonominius iššūkius, pavyzdžiui, per tikslines MTEPI ar technologijų programas, išplečiant Lietuvos mokslo tarybos vykdomus valstybės užsakomuosius (reikminius) tyrimus, skiriant jiems didesnę finansavimą, leidžiant dalyvauti ne tik MSI, bet ir verslui;
- finansuoti „vartotojų“ inovacinių gebėjimų vystymo pastangas. Jos gali apimti poreikių tyrimus, mokymus, bandomuosius projektus, viešinimą ir visuomenę įtraukiančius idėjų hakatonus, taikant prizų paskatas;
- finansuoti inovatyvių produktų pirkimus padengiant dalį ar visas inovatyvaus pirkimo išlaidas; tokia priemonė būtų paprastesnė už ikiprekybinius pirkimus, reikalaujant mažiau išteklių ir todėl įtrauktų mažesnes organizacijas.

Įtvirtinti inovacijų kūrimą ir diegimą kaip horizontalųjį valstybės strateginių tikslų įgyvendinimo prioritetą, pvz.:

- įsipareigoti bent 5 proc. kiekvienos valstybės institucijos pirkimų skirti MTEPI ir (ar) inovatyviems pirkimams;
- inovacijas diegti ir regioniniu lygmeniu, pvz., įgyvendinti integralias teritorijų vystymo programas, savivaldybes skatinant įsitraukti į inovatyvių TUI skatinimą, pažangių technologijų diegimą, inovatyvius pirkimus ir kt.;
- užtikrinti augantį valstybės finansavimą inovacijų versle ir mokslo-verslo-valstybės sąveikų, kuriant ir diegiant inovacijas, skatinimui.

Priklausomybės nuo ES struktūrinių fondų mažinimas

Inovacijos šiuo metu daugiausiai skatinamos ES fondų lėšomis. Tuo tarpu ES fondų lėšos Lietuvai artimiausiu metu mažės, o ilgesnėje perspektyvoje apskritai inovacijoms gali būti neskiriamos. Dėl šių priežasčių ypač svarbu mažinti priklausomybę nuo ES fondų lėšų.

Rekomendacija: didesnę dalį inovacijų politikos finansuoti finansinėmis priemonėmis, įgyvendinant planuojamą Inovacijų fondą, taip užtikrinant spartesnę „atsijungimą“ nuo ESIF lėšų. Finansinių priemonių administracinė našta pareiškėjams mažesnė, taip pat finansinių priemonių grįžtančiąsias lėšas galima reinvestuoti. Finansinės priemonės labiausiai tinkamos startuolių, brandžių inovatorių (ypač Sostinės regione) MTEPI infrastruktūros ar eksperimentinės plėtros bei aukštą komercinimo potencialą turintiems, mažiau rizikingiems MTEPI projektams finansuoti (finansinių priemonių poreikį turės pagrįsti išankstinis vertinimas). Siūloma naujuoju laikotarpiu taip pat svarstyti hibridines priemones (derinant subsidijas ir finansinius instrumentus vienam ar susijusiems projektams).

KA SVARBIAUSIA ŽINOTI SIEKIANT PASIRENGTI 2021–2027 M. LAIKOTARPIUI?

Pagal pakeistą ES fondų lėšų paskirstymo šalims narėms metodiką, **Lietuvai Sanglaudos politikos lėšos turėtų mažėti beveik ketvirtadaliu**. Sanglaudos politikos reglamentuose siūloma numatyti didesnę nacionalinį indėlį, įgyvendinant projektus, trumpinti lėšų panaudojimo terminus. Galimi du preliminarūs finansinių išteklių paskirstymo Lietuvai scenarijai:

- Pirmuoju atveju Lietuva kaip vienas NUTS-2 regionas būtų priskirta pereinamojo regiono kategorijai. Atsižvelgiant reglamentų projektuose pateiktas ES fondų lėšų koncentravimo taisyklės, matyti, kad nors ES fondų finansavimas mažės, tačiau dėl nacionalinio įnašo dalies didinimo, tiems patiems prioritetams įgyvendinti bus sutekta panaši finansavimo suma kaip ir 2014–2020 m. VP įgyvendinimui.

- Lietuvos kaip dviejų regionų atveju ES fondų lėšų programavimas Lietuvoje dviejų NUTS-2 regionų pagrindu bendros šaliai tenkančios ES fondų lėšų sumos nepadidintų, tačiau toks sprendimas būtų naudingas dėl mažesnio nacionalinio indėlio Vidurio ir vakarų regionui. Šiuo atveju ES bendro finansavimo norma Vidurio ir vakarų Lietuvos regione siektų 70 proc., o Sostinės regione – 40 proc. Vis dėlto reikėtų įvertinti ir praradimus Sostinės regione, kuris pasižymi dideliais socialiniais-ekonomineis skirtumais tarp atskirų savivaldybių – yra rizikų, kad įmonės Vilniaus regione dėl reikalavimų visumos (valstybės pagalbos reglamentų, didesnio privataus lėšų indėlio reikalavimo) nepajėgs pasinaudoti visomis regionui skirtomis lėšomis.

Šiems Lietuvos regionams reikės skirtingų priemonių – kol Vilnius sėkmingai traukia investicijas ir talentus, likusiai Lietuvai būtina spręsti užimtumo ir darbo vietų stygiaus problemas. Tai aktualu tų verslo priemonių įgyvendinimui, kur dominuoja didžiųjų miestų (ypač Vilniaus) pareiškėjai.

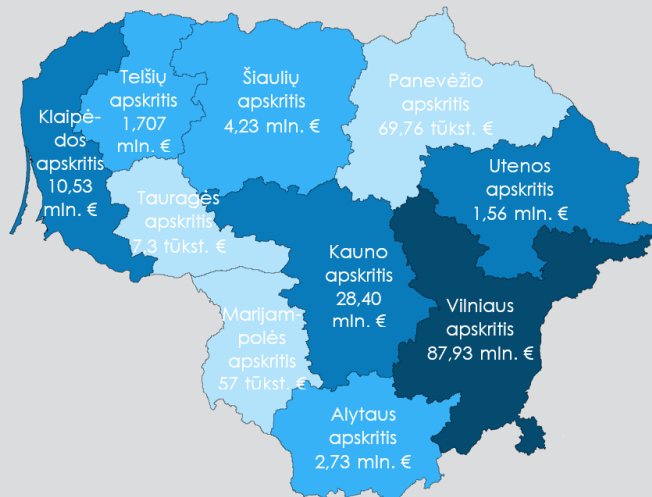
Pasirinkus įgyvendinti 2 scenarijų, kuriame Sostinės regiono pareiškėjams finansavimo intensyvumas sumažėtų iki 40 proc., tikėtinas neigiamas poveikis priemonių patrauklumui, ypač tose priemonėse, kur dalyvautų viešojo sektoriaus dalyviai (mokslo ir studijų institucijos, viešosios įstaigos). Dalies priemonių įgyvendinimui trūkstamas lėšas reikėtų papildyti iš valstybės biudžeto, arba svarstyti tų priemonių įgyvendinimą pilnai finansuoti biudžeto lėšomis, atsižvelgiant į ESIF lėšomis įgyvendinamų priemonių administracinę našta ir kitus šioje ataskaitoje aptartus veiksnus.

EK siūlymai ERPF intervencijoms į verslo MTEPI skatinimą

- **didinti inovatyvių įmonių skaičių** sumaniosios specializacijos sektoriuose, turinčiuose didžiausią potencialą, atsižvelgiant į regionų specializacijas;
- **skatinti bendrus universitetų ir įmonių mokslinius tyrimus**, sudarant technologijų perdavimo ir mokslinių tyrimų rezultatų komercinimo sąlygas.
- **Užtikrinti sinergijas su kitais „Pažangesnė Europa“ politikos tikslo prioritetais:** MVĮ konkurencingumo ir augimo stiprinimo, el. paslaugų ir skaitmeninimo bei įgūdžių sumaniajai specializacijai stiprinimo.

Regioninis inovacijų paradoksas

Didžioji dalis (64 proc.) verslo MTEPI skatinimo lėšų per 2015–2018 m. laikotarpį skirta Vilniaus regionui, kita reikšminga lėšų dalis – Kauno (21 proc.) ir Klaipėdos (8 proc.) regionams. Žemiausius inovacijų pajėgumus turintys regionai turi ir žemiausius absorbcinius pajėgumus pasinaudoti inovacijų skatinimui skiriamomis investicijomis. Tuo tarpu pažangiausi regionai „susiurbia“ tiek žmogiškąjį kapitalą, tiek verslo ir valstybės investicijas.

Šaltinis: autorių skaičiavimai, remiantis SFMIS duomenimis (2018 12).
Pastaba: į skaičiavimus neįtraukti projektai, kurie priskirti visai Lietuvai, o ne konkrečiai apskrčiai (pagal priemones „Inogeb LT“ ir „Smartinvest LT“).

Rekomendacija: regionams reikalingos atskiros priemonės arba atskiras finansavimo krepšelis priemonėse. Siekiant, kad įmonės regionuose pasinaudotų ESIF teikiama galimybe reikalingas jų absorbcinių gebėjimų stiprinimas (žr. kitas rekomendacijas).